

koncipovaná na princípe ponuky - ponuky, ktorá musí byť široká, voľná a definovaná, na princípe rozvíjania talentu, tvorivosti a záujmu toho ktorého študenta. Škola musí vytvárať podmienky pre získanie maxima informácií o metodike tvorby, o súčasnej legislatíve, o materiáloch, konštrukciách, dejinách, musí podporovať rozvíjanie výtvarného i konštrukčného čítania, učiť spôsobom komunikácie s partnerskými profesiami, stavebníkom i verejnosťou, vštepovať zásady ekologického myslenia, zásady sociálneho prístupu k riešeniu problémov atd. a pritom všetkom sa nikdy nesmie ohradiť múrom, ktorý by študentovi nedovoľoval učiť sa a zaujímať sa o iné - o jazyky, o výtvarné umenie, o hudbu či literatúru, sociológiu, matematiku, výskum atd. Ak by si niekto položil otázku prečo - odpoveďou je, že akýkoľvek "správne vyprofilovaný" absolvent, bez schopnosti svojho ďalšieho rozvoja, po pár rokoch stráca kontakt s vývojom svojej profesie. Pred rokmi pri pobyte vo Fínsku ma fascinoval tamjší systém výučby architektov. Bol založený na tom, že svoj profil absolventa mal každý študent možnosť formovať si sám, podľa vlastného talentu, vlastných možností, vlastného záujmu. Mohol skončiť ako tvorivý architekt, ale aj ako architekt, ktorý má vzdelanostné zázemie z fotografie, z manažmentu, žurnalistiky, sociológie a pod. Zodpovednosť za svoj profil absolventa tu niesol každý sám. Vyžaduje to otvorenosť systému, vzájomnú spoluprácu nielen fakúlt, ale aj univerzít, fungovanie kreditného systému. Je to šanca, ako sa dá v budúcej spoločnej Európe prežiť.

Často počúvame o kríze profesie architekta. Myslím si, že je to skôr kríza výchovy architektov. Treba si jasne aj na školách uvedomiť, že výučba architektov nekončí definitívne diplomovou prácou - je to len uzavretie jednej etapy vzdelania, ktoré však musí v inej etape pokračovať ďalej. A my sa musíme zamýšľať, či chceme a ako sa budeme na tejto ďalšej výučbe podieľať. Spolu s komorou architektov, na úrovni vedeckých rád univerzít i ministerstiev i v rámci medzištátnej spolupráce v EU.

*

*Prof. Ing.arch. Štefan Šlachta, CSc.,
rektor Vysokej školy výtvarných umení*

THE CRISIS OF PROFESSION OR THE CRISIS OF EDUCATION ?

By Štefan Šlachta

To define the profile of a graduate is a continually pressing problem, which is never settled. The school of architecture should not produce a final product similar to a professional architect, but educate in an open way and offer a wide range of information on methodics, legislation, materials, construction and history and develop artistic and building skills and to teach ways of communication and solving of issues in an ecologically and socially sound way. In Finland the system of

education in architecture is based on the possibility to choose one's profile, which requires an open system of education, the cooperation of universities and functioning of the credit system. The education of architects does not end with the diploma thesis, but is followed by another cycle.

Filip Trnkus

PROBLEMATIKA URBANISTICKÝCH SÚBOROV V INOVÁCII ŠTUDIJNÉHO ODBORU URBANIZMUS V ZMYSLE KONTEXTU ZÁKLADNÝCH VZDELÁ- VACÍCH PROGRAMOV UNESCO A EU

Hlavnou úlohou vzdelávacích inštitúcií a vysokej školy zvlášť je akútne reagovanie na postupujúce premeny spoločnosti a prebiehajúce urbanizačné procesy, s nadväzným usmerňovaním výchovy a rozsahu vzdelávacích aktivít. Sledovanie vyššej účinnosti univerzitného štúdia s úsilím o kompatibilitu s vyspelými univerzitami v zahraničí, vyžaduje permanentnú aktivizáciu smerom k prebiehajúcej transformácii vzdelávania. Univerzitné štúdium rovnako v minulosti ako, aj v súčasnosti je založené na polarite. Na jednej strane je to súbor kritérií, ktoré prekračujú rámec regiónu a štátu a vytvárajú spoločných menovateľov pre kompatibilitu s inými, obsahovo porovnateľnými školami. Na druhej strane je to súbor osobitostí, jedinečností, metodík, postupov, ktoré sa historicky kryštalizovali do špecifika tej-ktorej školy, či už ilustrovanej osobnosťami jednotlivcov (predstaviteľov, alebo nositeľov "školy"), resp. sa abstrahovali do identického potenciálu celku.

Vo svojom príspevku by som sa chcel dotknúť tých otázok, ktoré súvisia s problematikou prvou, teda širšieho kontextu vzdelávania. Svoje postoje zúžim na priestor vzdelávania v oblasti urbanizmu, nie však v jeho izolovanej podobe, ale neustáleho videnia integrity s celým procesom architektonickej činnosti.

Od deväťdesiatich rokov, ktoré predstavujú zásadnú premenu nielen vo sfére spoločensko-ekonomickú, ale aj v orientácii vzdelávania sa základné idey v očakávanej podobe nenapĺňajú. Aj podstata univerzitného vzdelávania je viac prezentovaná v proklamáciách, ako vo vecnom naplňovaní študijných programov.

Jedným z hlavných princípov univerzitného štúdia je poskytovanie širokého spektra vzdelávacích aktivít. Reflektovaním tohto princípu na podmienky Fakulty architektúry možno konštatovať, že súčasná organizácia štúdia, nielenže sa ochudobnila o niektoré pozitíva "vykultivované" v ére profesorských osobností napr. v rozsahu a metodike ateliérovej práce, ale hlavne, že v súčasnosti dostatočne a plnohodnotne nenapĺňa priestor spektra študijných odborov, ktorý jej patrí.

Z tohto faktu vyplývajú pre FA aj určité záväzky, či už vo vzťahu k akademickej rovine alebo k praxi. FA je jedinou fakultou v SR, kde sa celoplošne zabezpečuje výchova architektov. Samozrejme, že nezabúdam na VŠVU, kde vzdelávanie architektov úspešne prebieha, ale to je v proporcii malá čiastka. Realizovať architektonické vzdelávanie len na dvoch študijných odboroch, aj to v jednoznačnej dominantnosti jedného, dostáva fakultu do nie príliš dobrého svetla. Tretí študijný odbor dizajn je v súčasnosti svojou podstatou odťažité od problémov architektúry. Terajší stav vyvoláva viacero otázok. Ako dokáže fakulta držať krok s tými fakultami, ktoré veľmi pružne rozširujú rámec študijných odborov, resp. ako sa v blízkej budúcnosti vyrovná s celkovým trendom európskeho vzdelávania? Malý pohyb v smeroch sa môže odraziť vo veľmi nepriaznivej situácii, nielen v pozícii fakulty, ale aj vo vzťahu k praxi. Len na okraj postavená otázka: prečo sa nerealizuje inovovaný model študijného odboru urbanizmus, obsahujúci viacero aktivít, ktoré rezonujú so súčasným trendom? Administratívne je to tiež v poriadku (jednomyselne bol schválený VaUR). Téza výchovy "univerzálneho architekta", ktorá je zabetónovaná vo viacerých postojoch, je minulosťou! Čím skôr si to uvedomíme, tým budeme zodpovednejší. Azda nie je potrebné na pôde univerzity zdôrazňovať vedeckú podstatu vzdelávania. Vedecký progres je bádanie cez špecifické, jedinečné, prehlbujúce poznanie a nie cez popisné a encyklopedické. Svoju argumentáciu chcem podporiť dvoma dokumentmi, ktoré pre terajšiu etapu transformácie vzdelávania smerom k integrácii k EU a postupného naplňania systematiky vzdelávacích aktivít UNESCO sa stávajú kľúčovými.

Jedným z určujúcich dokumentov stratégie vzdelávania je špecifická časť tzv. Bielej knihy, a to tá, ktorá problematiku formuluje. Biela kniha je základným a určujúcim prostriedkom aproximácie legislatívy národnej a EU. Implementácia Bielej knihy sa výrazným spôsobom dotýka oblastí architektúry, nielen jej základného definovania, ale aj rámca spoločenského postavenia a kvalifikácie vzdelania v architektúre, v spojení s výkonom povolania a mobility. Je to pre naše podmienky jedinečná príležitosť zakotvenia architektúry do legislatívy. Veď napr. terajší Stavebný zákon pojem "architektúra" vôbec nepozná. Len na ilustráciu prikladám niekoľko pozoruhodných citácií z pasáže všeobecného ustanovenia tej časti Bielej knihy, ktorá sa architektúry bytostne dotýka. Citujem:

čl. 1.1: "Architektúra je operatívne umenie závislé na interakcii teórie a praxe. Pokrok v profesii závisí od tejto interakcie a skutočnosti, že žiadna teória nemá význam, ak nie je spojená s praxou a so skúsenosťami. A naopak: prax musí sama vychádzať zo spoľahlivej teórie."

čl. 1.2 "Táto interakcia sa musí prejavovať v študijných programoch zavedením primeraného roz-

sahu praktickej prípravy a praxe."

čl. 2.1: "Príprava a vzdelávanie sa majú realizovať prostredníctvom štúdia na univerzitnej úrovni s vyváženým podielom teoretických a praktických aspektov štúdia architektúry."

Je potrebné upriamiť pozornosť na to, že sa jednoznačne zdôrazňuje UNIVERZITNÁ ÚROVEŇ. Pre ňu platia následné akceptácie. Teda nie absolvent ktorejkoľvek školy architektúry.

čl. 7.1: "Čoraz viac sa využívajú špecializácie v oblasti architektúry založené na príslušnom výskume".

Za jednu z ťažiskových častí Bielej knihy považujem stať Direktíva Rady o vzájomnom uznaní diplomov, certifikátov a iných dokladov v architektúre, vrátane práva výkonu povolania a slobodnej mobility. Do okruhu tzv. dôležitých a senzitivných regulovaných povolanií je explicitne zahrňovaná aj profesia architekta. Proces transformácie k integrácii EU je definovaný postupnosťou 3 etáp, v zmysle automatického vzájomného uznávania odborných kvalifikácií. V prvej etape, ktorá sa dotýka širšieho rámca, sa proces viaže na vzájomné komunikácie a analýzy. V druhej etape sa predpokladá realizovanie smernice pre určité povolania. Vzájomné uznanie kvalifikácie závisí od *koordinácie vzdelávania*. Až po nej v 3. etape sa prejde k vzájomnému uznávaniu odborných kvalifikácií. Pre koordináciu vzdelávania je podstatný čl. 3. hlava I., ktorý špecifikuje 11 komponentov, ktoré majú pokrývať vzdelávací proces. Z nich sa kladie dôraz hlavne na architektonickú tvorbu, urbanistickú tvorbu, ktorú podmieňujú poznatky z histórie, teórie, výtvarných, technických zložiek a.i. Uvedený náčrt preukazuje, že možno očakávať dosť rozsiahly proces koordinácie štruktúry vzdelávania a študijných programov. V tejto súvislosti je žiaduce pripomenúť známu skutočnosť permanentných diskusií v prostredí západoeurópskych univerzít k uvedeným problémom. Chcel by som upozorniť na 9. Kongres AESOP (Asociácia európskych škôl urbanizmu) ktorý sa konal v auguste 1995 a kde sa výrazne artikulovala európska dimenzia v urbanistickom vzdelávaní. (Tohto kongresu sa zúčastnila arch. Ľuba Vitková z Katedry urbanisticko-architektonických súborov a bolo by chvályhodné jej poznatky ďalej zhodnocovať.)

Jedným z hlavných prostriedkov koordinácie vzdelávania je systematika UNESCO pod skratkou ISCED (International Standard Classification of Education) - medzinárodná štandardizácia klasifikácie vzdelávania. Len na okraj poznamenávam, že táto systematika tvorí transparentnú platformu práce aj Akreditačnej komisie vlády SR a cez jej prizmu prechádza proces akreditácie fakúlt na Slovensku. Systém bol vyvinutý na kritériách vzdelávania, hlavne úrovni, obsahu oblastí a vzdelávacích programov. Podľa neho vzdelávanie sa chápe ako organizovaná

a udržiavaná komunikácia, čo znamená, že získané poznatky z výučby by mali mať charakter trvania a pokračovania. Po formálnej stránke prezentuje "rebrík" postupnosti k vyšším vzdelanostným rádom. Je to trojstupňový klasifikačný systém. Oblasť architektonického vzdelávania figuruje pod kódom 58 s názvom ARCHITEKTÚRA a URBANIZMUS. Oblasť sa ďalej odvíja na študijné odbory pod kódmi:

01 - architektúra, 22 - urbanizmus, 12 - architektúra krajiny. Úrovne vzdelávania sú identické pod kódmi: 6-prvý stupeň univerzitného štúdia (bakalárske), 7-úplné univerzitné štúdium, 7D-doktorandské štúdium. Kód 9 predstavuje rôzne vzdelávacie aktivity, napr. postgraduálne štúdium, doplnkové kurzy a pod., zahrňované pod pojmami nedefinovateľnej úrovne. Postgraduálne štúdium nie ako nadstavba v zmysle vyššieho vzdelanostného rádu, ale ako prostriedok pre prehĺbenie, aktualizovanie, špecifikovanie určitých problémov.

Podotýkam, že uvádzané študijné odbory majú preukázateľnú obsahovú charakteristiku, okruh súborov študijných predmetov, ktoré sa podieľajú na profilácii študijného odboru.

V závere možno konštatovať, že študijný odbor urbanizmus tvorí kmeňovú podstatu vzdelávania architektov. Jeho orientácia musí aktívne reflektovať celkové transformačné procesy, nielen na akademickej úrovni, ale aj s ohľadom na rýchlo sa meniace požiadavky praxe. Táto skutočnosť vo vzdelávacom procese rezonuje v neustálom posilňovaní všeobecne humanizujúcich hľadísk a renesancie výtvarno-priestorových hľadísk v súčinnosti s aktualizovaným urbanistickým manažmentom.

*

*Prof. Ing.arch. Filip Trnkus, CSc., FA STU,
Katedra urbanisticko-architektonických súborov*

INNOVATIONS OF HOUSING DEVELOPMENTS IN THE BRANCH OF URBAN PLANNING IN THE CONTEXT OF EDUCATIONAL PROGRAMMES OF UNESCO AND THE EU.

By Filip Trnkus, Professor

To achieve a higher dimension of the university studies, while reaching a modern and compatible branch of study, must be reflected in the educational programmes. The innovative process of town and country planning is determined by new socio-economic conditions. A wider context of housing development issues is required from ISCED-UNESCO with the concept of fulfilling the ideals of human needs and the artistic and spatial aspects in the contents and structure of the FA STU curriculum.

Dušan Bálent

NIEKOĽKO ROKOV OD ...

Svoju úvahu som úmyselne nazval inak, ako je zaužívané so spojkou po (revolúcii, udalosti a pod.). Dnešná konferencia sa pokúša bilancovať edukačné výsledky fakulty s výhľadom do budúcnosti. Teda bilancuje od sformovania svojej štruktúry v roku 1990, čo je samozrejme reflektované spoločenskou a politickou zmenou v tomto období.

Vo svojich úvahách si v tejto súvislosti kladiem otázku, kam sme sa v našom spoločenskom a politickom úsilí dostali, pretože to má prirodzenú odozvu aj na edukačný proces spoločnosti, školstva a vysokého školstva nevynímajúc. Súčasnosť je obrazom hybridnej spoločnosti, ktorá v sebe sumarizuje vlastnosti odchádzajúceho a prichádzajúceho režimu. Je to spoločnosť, ktorá pochopila zákonitosti politiky, ale ešte stále nechápe zmysel politickej kultúry. Je to spoločnosť, ktorá pochopila vlastnosti a lákadlá trhu, ale ešte nechápe jeho etiku. Je to spoločnosť, ktorá chápe silu peňazí, ale ešte stále nechápe ich schopnosť byť darom. Je to spoločnosť, ktorá vníma moc majetku, ale nechápe silu vzdelanosti a kultúrnosti. (P. Zajac, Lidové noviny 31. januára 1997).

Túto rozporuplnosť plne kopíruje aj stav formovania profilu absolventa našej fakulty. Musíme si uvedomiť, že do roku 1989 sme vychovávali architekta pre socialistické projektové ústavy, v prevažnej miere orientované rezortne, teda úzko špecializovane. V tomto období nám štát bezproblémovo poskytoval aj plat tak, aby sme sa mohli reprodukovať z jedného mesiaca na druhý. Toto pohodlné, bezperspektívne obdobie malo vystriedať niečo doposiaľ nepoznané. Myslel som si, že trh splní všetko, čo doteraz absentovalo, a privátni podnikatelia-investori budú tvoriť stále väčšiu proporciu architektonických konceptov. Že iniciatíva privátnych podnikateľov bude pôsobiť ako najdôležitejší ekonomicko-hospodársky nástroj na vyplnenie chýbajúcej medzery medzi dopytom a ponukou. Že všetky politicko-hospodárske, zdravotnícke, ekologické a ešte iné výkyvy budú vyrovnávané práve veľmi dynamicky ponímanými privátnymi iniciatívami, ktoré sa stávajú hybnou pákou v každej krajine, kde produkcia a zisk sú základné faktory a garancia dobrého štandardu obyvateľstva. Myslel som si, že práve nenaplnený trh bytov a absencia iných aktivít budú hlavnou náplňou práce architekta organizovaného v "Komore".

Ešte to tak nie je. Ale pre tieto nové "Komorové" podmienky sa budú prirodzene vychovávať aj nové generácie architektov. Čo všetko sa teda z toho splnilo? Podľa môjho poznania je projektová činnosť na 100% sprivatizovaná. Úplne